

№ 7/1964.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -
s e s framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om läroavtal.

I riket utfärdades år 1923 en lag om läroavtal (FFS 125/23). Då lagen reglerade ett område, som enligt då gällande självstyrelselag för Åland föll inom landskapets lagstiftningsbehörighet, upptogs ärendet till behandling i Landstinget på landskapsnämndens framställning. Landskapsnämnden framhöll i sin framställning bl.a. följande:

"Ur lagens 1 § framgår, att densamma endast äger tillämpning å hantverks- och fabriksrörelse samt andra industriella företag och yrken på de orter, där yrkeslärlingsnämnd eller arbetsförmedlingsanstalt förefinns. Obligatorisk skyldighet att inrätta anstalt av sistomförmälda slag åligger stad med en befolkning av minst 5.000 mantalsskrivna personer, men kan jämväl, där sådant av behovet påkallas, stad med mindre invånarantal ävensom köping och landskommun förpliktigas att inrätta anstalt för arbetsförmedling.

Tydligt är, att behov av dylik anstalt för närvarande ej föreligger för landskapet och knappast i överskådlig framtid torde i detsamma bli-
va behövlig. Och innan den tidpunkt infaller, då förändrade förhållan-
den inom landskapet påkalla inrättandet av arbetsförmedlingsanstalt
eller yrkeslärlingsnämnd, torde denna lag, liksom redan skett med fler-
talet under senare år stiftade sociala lagar och förordningar, särskilda
gångar undergått ändring. Vid sådant förhållande och då sålunda behov
av lag på ifrågavarande område av yrkesutövningen ej inom landskapet
förefinns samt i händelse lag om läroavtal framdeles kan bli behö-
vlig tillfälle för landskapet föreligger att då antaga den sannolikt yt-
terligare ^{för-}fullkomnade lagen, tillåter landskapsnämnden sig föreslå

att ovanrubricerade lag ej måtte till åt-
gärd av Landstinget föranleda".

Landskapsnämndens förslag godkändes av Landstinget och Landstingets beslut förelades sedermera Rpublikens President, som icke fann anled-
ning till anmärkning mot beslutet. Lagen om läroavtal är således icke
gällande i landskapet. Tidigare gällde i landet beträffande läroavtal
vissa stadganden i förordningen den 31 mars 1879 om näringarna (28-39
§§), vilka måste anses fortfarande gälla i landskapet, då de icke bli-
vit uttryckligen upphävida. Hinder för ingående av läroavtal föreligger
sålunda icke, men avtalets betydelse kan icke, varken för lärlingen el-
ler yrkesidkaren vara densamma som om avtalet hade ingåtts enligt stad-
gandena i 1923 års lag.

Då läroavtal i viss utsträckning förekommit i landskapet och fort-

farande förekommer, har det ovan relaterade förhållandet med lagstiftningen lett till osäkerhet. Landskapsstyrelsen överlämnade därför under vårsessionen 1963 en framställning med förslag till landskapslag i ämnet (framst.16/1963). Emellertid genomfördes den under en längre tid beredda omsättningsskatteformen under slutet av år 1963, vilket kunde inverka på den betydelse läroavtalen hade för yrkesidkarna. Dessutom färdigställdes Ålands yrkesskolas nya skolhus under året, vilket medförde utvidgade utbildningsmöjligheter och därmed också möjligheter att ordna den teoretiska utbildningen för lärlingar på ett bättre sätt än tidigare. Landskapsstyrelsen återkallade därför framställningen i syfte att inkomma med ett nytt, reviderat förslag.

Ehuru tillkomsten av det nya skolhuset innebär utvidgade utbildningsmöjligheter vid yrkesskolan och eventuellt utbyte av elever med andra yrkesskolor ytterligare kan komplettera möjligheterna, synes läroavtalet icke tillsviðare ha förlorat sin betydelse som utbildningsmöjlighet. Det finns en mängd yrken, för vilka någon undervisning överhuvud icke förekommer vid de svenska yrkesskolorna i landet. I sådana branscher finns det dock i många fall kunniga yrkesidkare i landskapet, vilka kunna meddela en lärling de praktiska kunskaper och den färdighet, som erfordras i yrket. Den teoretiska yrkesutbildningen torde åtminstone i viss utsträckning kunna omhänderhas av yrkesskolan, där lärlingen intages som extra elev på den avdelning, som närmast motsvarar hans yrkesområde.

Landskapsstyrelsen anser därför, att en landskapslag om läroavtal är av behovet. Till grund för förslaget ligger den i riket gällande lagen om läroavtal (FFS 125/23), som undergått ändring till väsentliga delar år 1934 (FFS 159/34). Till vissa delar är dock rikets gällande lag föråldrad, varför landskapsstyrelsen ansett nödigt modernisera stadgandena.

Enligt rikslagen skall stad och köping, som har mer än 5.000 invånare, utse yrkeslärlingsnämnd. Det är sålunda klart, att sådan nämnd bör utses i Mariehamn. För landskommun är stadgat, att om i kommunen finnas minst 25 lärlingar och behov av yrkeslärlingsnämnd anses föreligga, bör nämnd utses. Kommun, som icke uppfyller sin skyldighet i detta avseende, kan av handels- och industriministeriet åläggas att utse nämnd. De i riket på handels- och industriministeriet ankommande uppgifterna böra i landskapet handhas av landskapsstyrelsen. Minimiantalet lärlingar, som påfordrar prövning av, om yrkeslärlingsnämnd skall tillsättas, kunde i landskapet sänkas till 10.

Läroavtalet är formbundet och skall inregistreras hos yrkeslärlings-

nämnden för att äga giltighet. Lärotiden uppgår i allmänhet till mellan 2 och 4 år enligt handels- och industriministeriets gällande beslut av den 15 maj 1952 (FFS 329/52). Utöver yrkesundervisningen hos yrkesidkaren bör lärling åtnjuta undervisning i teoretiska ämnen vid yrkesskola eller annan lämplig läroanstalt. Ehuru det icke torde vara skäl till avvikelse från de i riket stadgade utbildningstiderna för olika yrken, anser landskapsstyrelsen, att stadgandena härom kunde tillsammans med föreskrifterna om läroprogram och den teoretiska utbildningens omfattning utfärdas av landskapsstyrelsen.

Yrkesidkaren skall omhänderha lärlingens yrkesutbildning och bereda honom fritid för erhållande av den teoretiska undervisningen. Avlöning skall erläggas också för den tid, under vilken lärlingen besöker läroanstalten, dock högst för så lång tid per vecka, som motsvarar en arbetsdag. Vid läroavtalstidens utgång skall lärlingen beredas tillfälle att avlägga yrkesprov. Yrkesidkaren äger utfärda lärbrev och den nämnd, som granskar yrkesprovet, kan dessutom tilldela diplom.

I lagförslagens 25 § har landskapsstyrelsen intagit ett stadgande om besvärsmöjlighet över yrkeslärlingsnämndens beslut i överensstämmelse med rikets motsvarande stadgande (26 §) men med landskapsstyrelsen som besvärsmöjlighet beträffande besvär över ändamålsenligheten i beslutet. Sedan Högsta domstolen i utlåtande över den av Landstinget antagna landskapslagen om kolonisationsnämnder (framst. 6/1963) fastslagit detta förfarande såsom överensstämmande med självstyrelselagen, torde besvärsmöjligheten numera regleras enligt denna princip.

I tillämpliga delar skall jämväl lagen om arbetsavtal tillämpas på lärlingsförhållanden. Denna lag är enligt Landstingets beslut av den 22 juli 1924 (17/24) gällande i landskapet.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen härmed vördsamt förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g
om läroavtal.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning på hantverks- och fabriksrörelse samt andra industriella företag och yrken på de orter, där yrkeslärlingsnämnd finnes.

Yrkeslärlingsnämnd skall finnas i Mariehamns stad, så ock i lands-

kommun, om där finnas minst tio i denna lag avsedda lärlingar och en nämnd prövas vara av behovet påkallad. Har sådan landskommun icke tillsatt yrkeslärlingsnämnd, må landskapsstyrelsen efter kommunalfullmäktiges hörande ålägga kommunen att tillsätta nämnd.

I yrkeslärlingsnämnd inväljas av kommunens fullmäktige för tre år i sänder en ordförande och minst två ledamöter ävensom ersättare för dessa. Ledamöterna och ersättarna böra utses bland personer, hörande till arbetsgivare och arbetare, till lika antal för vardera. Angående valbarhet till yrkeslärlingsnämnd samt rätt för den valda att avsäga sig uppdraget eller att avgå gäller i övrigt vad om kommunala förtroendeuppdrag är stadgat.

Landskommuner må överenskomma om utseende av gemensam yrkeslärlingsnämnd såsom i landskapslagen om samarbete mellan kommuner är stadgat.

2 §.

Med yrkesidkare avses i denna lag såväl idkare av hantverk som idkare av industri. Tillhör företag, som är underkastat denna lag, sammanlutning, anstalt eller stiftelse, skall på den person, under vars ledning arbetet utföres, tillämpas vad här nedan angående yrkesidkare är stadgat.

Med lärling förstås i denna lag den, som före fyllda tjuguettt år hos annan yrkesidkare än sin fader eller moder tagit anställning för att vinna utbildning i sådant hantverk eller industriellt yrke eller sådan hantverks- eller yrkesgren, där en lärotid av minst två år erfordras eller där tillämpning av denna lag anses vara av nöden även då kortare lärotid, dock minst ett år, förslår till dess inlärande.

Uppstår ovisshet eller meningsskiljaktighet därom, huruvida anställning i hantverk eller industriellt arbete är att anses såsom lärlingskap eller icke, skall frågan avgöras av yrkeslärlingsnämnden, med beaktande av arbetsvillkoren, arbetets och yrkets beskaffenhet samt övriga på saken verkande omständigheter.

Vad i denna lag stadgas om lärling, äge tillämpning även med avseende å den, som tagit i 7 § 2 mom. nämnd anställning i lära, efter det avtalet därom registrerats såsom läroavtal

3 §.

Ej må yrkesidkare hålla lärling utan att därom upprätta skriftligt avtal inom tid, som i 7 § stadgas. Sådant avtal bör avfattas i enlighet med formulär, som fastställs av landskapsstyrelsen, och skall i avtalet upptagas:

- 1) det yrke eller den yrkesgren, vari lärlingen skall utbildas;
- 2) lärotidens längd;

3) den eller de yrkesläroanstalter, vilka lärlingen för sin yrkesutbildning äger besöka, så ock undervisningens omfattning och sättet för yrkesprovns avläggande; samt

4) lönevillkoren, med särskilt angivande av de tider, då lönen skall utbetalas, samt huruvida lärlingen skall av yrkesidkaren erhålla bostad och kost.

I avtalet må jämväl angående andra omständigheter intagas bestämmelser, som icke strida emot lag eller god sed. Genom dessa bestämmelser må likväl icke stadgas inskränkning i de rättigheter och skyldigheter, som enligt denna lag tillkomma yrkesidkare och lärling.

Blanketter för läroavtal skola genom landskapsstyrelsens försorg hållas tillgängliga hos yrkeslärlingsnämnderna.

4 §.

Lärotiden uti de i 2 § 2 mom. avsedda yrkena och yrkesgrenarna fastställles av landskapsstyrelsen. Den skall bestämmas så lång, som utbildning i det yrke eller den yrkesgren avtalet avser kan anses i regel erfordra, dock högst till fyra år.

Antages till lärling person, som i yrkesläroanstalt eller på annat sätt förvärvat sig särskilda kunskaper och färdigheter, må läroavtalet enligt de närmare grunder, som av landskapsstyrelsen bestämmas, ingås för även kortare tid än som bestämts på i 1 momentet nämnt sätt.

Yrkeslärlingsnämnden har, därest lärling ådagalagt synnerlig fallenhet och skicklighet, rätt att efter yrkesidkarens hörande medgiva lärotidens avslutande även innan den i avtalet bestämda tiden tilländagått.

De tre första månaderna av lärotiden utgör en provotid, under vilken det står vardera parten fritt att uppsäga avtalet att upphöra sju dagar efter uppsägningen. Landskapsstyrelsen vare likväl berättigad att i de yrken och yrkesgrenar, där sådant befinnes påkallat, fastställa en kortare provotid, likväl minst en månad.

5 §.

Minderårig, som fyllt aderton år, må själv avsluta läroavtal. Samma rätt tillkomme minderårig, som fyllt femton år och försörjer sig genom eget arbete. Läroavtal, som av förmyndare ingåtts för omyndig, må icke utan den omyndigas skriftliga begivande utsträckas utöver den tid, då den omyndiga fyller aderton år.

6 §.

Yrkeslärlingsnämnden äger föra register över av densamma godkända läroavtal i enlighet med av landskapsstyrelsen fastställt formulär.

7 §.

Inom fjorton dagar efter provotidens slut skall läroavtal, om det

icke inom sagda tid blivit uppsagt, avfattas på sätt i 3 § är stadgat och av yrkesidkaren för registrering i tre exemplar inlämnas till yrkesläringsnämnden med bifogande i avskrift av betyg om lärlingens ålder och skolkunskaper.

Har någon efter uppnådd tjuguettt års ålder tagit i 2 § 2 mom. nämnd anställning i arbete och avslutat avtal under iakttagande av bestämmelserna om läroavtal, må yrkesidkaren, såframt kontrahenterna önska att denna lag skall hava tillämpning med avseende å deras inbördes arbetsförhållande, inom fjorton dagar efter provtidens utgång hos yrkesläringsnämnden anhålla om avtalets registrering såsom läroavtal och till nämnden tillika ingiva de i 1 momentet nämnda handlingarna samt den i lära antagnes skriftliga samtycke till avtalets registrering.

8 §.

Avtal må icke i registret införas:

om det arbete det avser icke är så beskaffat, som i 2 § 2 mom. omförmäles;

om bestämmelserna angående lärotiden ej iakttagits;

om de i 3 § 1 mom. 3 punkten nämnda bestämmelserna om undervisningens omfattning och de läroanstalter, vilka lärlingen äger besöka, äro så beskaffade, att de icke kunna anses tillförsäkra lärlingen tillfredsställande yrkesutbildning;

om det överenskomna sättet för yrkesprovns avläggande icke befinnes ändamålsenligt;

om avtalet eljest ej står i överensstämmelse med denna lag.

9 §.

Då läroavtal införes i registret, skall ett exemplar av avtalet stanna i yrkesläringsnämndens arkiv och de båda övriga exemplaren, yrkesidkarens och lärlingens, åtecknas bevis över inregistreringen.

Vägras inregistrering, skall motiverat beslut därom ofördröjligen skriftligen delgivas kontrahenterna. Inom fjorton dagar därefter bör avtalet, vederbörligen rättat, ånyo anmälas till inregistrering, vid äventyr att det annars är ogiltigt eller, då fråga är om i 7 § 2 mom. nämnt avtal, att det därefter ej längre registreras.

2 kap.

Om rättigheter och skyldigheter på grund av läroavtal.

10 §.

Yrkesidkare åligger att bibringa lärling sådan utbildning i det yrke eller den yrkesgren avtalet avser, att lärlingen vid lärotidens slut kan avlägga godkända yrkesprov.

Kan yrkesidkaren till följd av rörelsens omfattning eller bristande

yrkeskunskap eller av annan orsak ej personligen fullgöra sin undervisningsskyldighet, skall han draga försorg om undervisningens behöriga handhavande genom yrkeskunnig ställföreträdare.

11 §.

Yrkesidkaren bör lämna lärlingen nödig tid till inhämtande av undervisning i godkänd läroanstalt samt övervaka, att lärlingen behörigen fullgör sin skolgång. Lärlingen är under de tre första läroåren berättigad att åtnjuta full lön även för den del av arbetstiden, som han använt till sådan skolgång, likväl högst för en arbetsdags tid varje vecka.

12 §.

Yrkesidkare skall hålla lärling till arbetsamhet och goda seder. Han må ej tilldela lärling äga och icke heller använda honom till arbete, som uppenbarligen är skadligt för hans hälsa eller överstiger hans krafter eller som icke hör till det yrke vari han utbildar sig.

13 §.

Vid lärotidens slut äger lärling avlägga yrkesprov, utvisande hans insikter och färdighet i det yrke eller den yrkesgren, vari han utbildats.

Därest till proven hör förfärdigande av provstycke, skall yrkesidkaren bereda lärlingen tillfälle att utföra härför erforderligt arbete i så god tid före lärotidens utgång, att detsamma hinner dessförinnan slutföras, ävensom till hans förfogande ställa för ändamålet erforderliga arbetsredskap, material och medhjälpare. Kostnaderna för provstyckets förfärdigande skola bestridas av yrkesidkaren. Lärlingen är berättigad att inlösa provstycket till ett pris, motsvarande sagda kostnader.

14 §.

Yrkesproven bedömas av en nämnd med yrkeslärlingsnämndens ordförande såsom ordförande samt såsom ledamöter en arbetsgivare och en arbetare på det hantverks- eller industriområde, inom vilket proven skola avläggas. Ledamöterna väljas av yrkeslärlingsnämnden.

Utgifterna för bedömandet av yrkesproven bestridas genom yrkeslärlingsnämndens försorg ur kommunens medel.

15 §.

Då lärling fullgjort sin lärotid, skall yrkesidkaren till honom utgiva lärbrev, angivande huru länge lärlingen gått i lära, ävensom vitsord över hans arbetsskicklighet, flit och uppförande. I fall lärlingen icke avlagt yrkesprov, är yrkesidkaren berättigad att lämna honom utan vitsord över hans arbetsskicklighet. Lärling, som med framgång och

noggrannhet slutfört sin lärotid, må även tilldelas diplom av den i 14 § omförmälda nämnden.

Har lärling före lärotidens slut i laga ordning befriats från läroavtal, skall skiljebetyg till honom utgivas såsom om lärbrev är stadgat.

Yrkesidkare må icke förse betyg med något tecken eller avfatta det i sådan form, att det om lärlingen lämnar andra upplysningar än vad av ordalydelsen framgår.

3 kap.

Om läroavtalets hävande.

16 §.

Därest läroavtal under lärotiden efter provotidens utgång med vardera kontrahenternas begivande häves, äger yrkesidkaren inom fjorton dagar anmäla därom hos yrkeslärlingsnämnden för anteckning i registret. Fordrar endast endera kontrahenten avtalets hävande, skall saken på där- om gjord ansökan, över vilken motparten skall höras, av yrkeslärlingsnämnden avgöras enligt nedan stadgade grunder. Beslutet bör, där det icke avkunnas för kontrahenterna, utan dröjsmål skriftligen delgivas dem.

17 §.

Önskar lärling övergå till annan levnadsbana, bör yrkeslärlingsnämnden pröva, i vad mån lärlingen därigenom beredes tillfälle att beträda ett hans naturliga fallenheter bättre motsvarande arbetsområde eller huruvida förändringen eljest uppenbart länder honom till fördel. Yrkeslärlingsnämnden äger i sådant fall, efter att hava inhämtat yrkesvägledarens utlåtande, befogenhet att häva avtalet.

Yrkeslärlingsnämnden vare likaså berättigad att efter egen prövning häva avtalet, där föräldrar eller annan målsman till lärling under aderton år flyttat till annan ort och lärlingen ej åtnjuter bostad och kost hos yrkesidkaren.

18 §.

Läroavtal skall, där yrkande på dess hävande enligt denna lag ankommer å yrkeslärlingsnämndens avgörande, anses hava upphört den dag, då yrkeslärlingsnämndens beslut därom delgivits kontrahenterna. I de fall, som i 17 § omförmälas, må yrkeslärlingsnämnden likväl, där den finner det skäligt, för avtalets upphörande bestämma även annan dag, senast en månad från förstnämnda dag.

4 kap.

Om påföljder av överträdelser av denna lag.

19 §.

Har lärling av vårdslöshet eller olydnad eller av annan anledning

för vilken yrkesidkaren ej bär skulden, försummat sin avtalsenliga skolgång äger yrkeslärlingsnämnden meddela lärlingen varning och, om denna icke låter sig därav rätta, förlänga hans lärotid med högst tre månader.

20 §.

Är arbetsanställning att anses såsom sådant lärlingsförhållande, som denna lag avser, men har yrkesidkaren, trots av yrkeslärlingsnämnden erhållen varning, icke upprättat sådant skriftligt avtal som i 3 § är föreskrivet, eller fortsättes sådant arbetsförhållande, ehuru avtalet därom enligt 9 § 2 mom. är ogiltigt, straffes yrkesidkaren med högst femtio dagsböter.

21 §.

Yrkesidkare, som uraktlåter i denna lag stadgade registreringsanmälningar, straffes med högst tio dagsböter.

Försummar yrkesidkare den honom åliggande undervisningsskyldigheten, vare av yrkeslärlingsnämnden varnad. Låter han sig ej av varningen rätta, må han av yrkeslärlingsnämnden för viss tid, högst tre år, förklaras förlustig rätten att anställa nya lärlingar.

Har lärling till följd av sådan uraktlåtenhet från yrkesidkares sida icke kunnat avlägga yrkesprov, äger yrkeslärlingsnämnden medgiva honom rätt och tillfälle att ånyo avlägga desamma.

22 §.

Försummar yrkesidkare de skyldigheter, vilka jämlikt 13 § 2 mom. åligga honom, straffes med böter.

Lag samma vare, om yrkesidkare utan laga skäl vägrar att till lärling utgiva sådant lärbrev eller skiljebetyg, som i 15 § omförmäles, eller i strid med förbudet i sagda paragraf förser betyget med hemliga tecken eller avfattar det i där förbjuden form.

23 §.

Förseelser, som i denna lag omförmälas, må ej av allmän åklagare åtalas, där ej målsägande, yrkeslärlingsnämnd eller yrkesinspektionen anmält förseelsen till åtal.

5 kap.

Särskilda stadganden.

24 §.

Yrkesinspektionen äger att jämte yrkeslärlingsnämnderna övervaka efterlevnaden av denna lag.

25 §.

I yrkeslärlingsnämnds utslag må ändring sökas inom trettio dagar, räknat från den dag utslaget för part avkunnats eller honom delgivits,

-10-

sagda dag likväl oräknad, då besvären gälla beslutets laglighet hos handels- och industriministeriet men i annat fall hos landskapsstyrelsen. I handels- och industriministeriets eller landskapsstyrelsens utslag i ärenden, som i denna lag omförmälas, må ändring icke sökas.

26 §.

Vad angående arbetsavtal är stadgat i 10, 14-16, 18, 20-25, 29-31, 33-36, 38-40 och 42 §§ i lagen om arbetsavtal av den 1 juni 1922 (17/24), skall tillämpas jämväl på läroavtal, likväl sålunda,

att den tid, efter vars förlopp yrkesidkare är berättigad att häva läroavtal på grund därav att lärling till följd av sjukdom eller annan fortvarande anledning är förhindrad att förrätta arbete, skall utgöra minst sex veckor; samt

att såväl yrkesidkare som lärling är berättigad att häva läroavtal även i det fall, att yrkesidkaren nedlägger sin rörelse, och lärling jämväl då yrkesidkaren överlåter sitt företag åt annan person, varemot yrkesidkaren på grund av läroavtal tillkommande rättigheter och skyldigheter i sistnämnda fall överflyttas på hans efterträdare.

27 §.

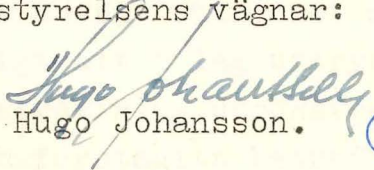
Närmare bestämmelser angående verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom landskapsförordning.

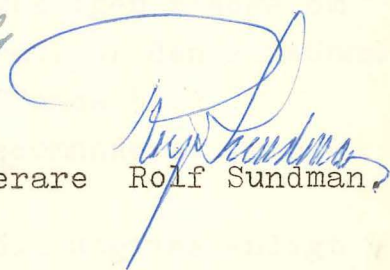
28 §.

Denna lag, varigenom förordningen om näringarna av den 31 mars 1879 (FFS 12/79) upphäves, för såvitt angår läroavtal i hantverken och i de industriella yrkena, träder i kraft den 1 augusti 1964.

Mariehamn, den 5 mars 1964.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd Hugo Johansson.

Lagberedningssekreterare Rolf Sundman.